

POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Hodnocení oponenta

Jméno a příjmení studenta: Th.Lic. Mgr. Adam Sýkora

Téma: Missale Posoniense I., kritické vydání

Hodnocení práce:

Doktorská práce Th.Lic. Mgr. Adama Sýkory je kritickým vydáním středověkého misálu *Missale Posoniense I.* a již při prvním seznámení se s prací si kladu otázku, zda práce je spíše redakční záležitostí nebo výsledkem badatelského úsilí, jak by tomuto typu práce více odpovídalo. Autorovým cílem bylo ze shromáždění pramenných materiálů připravit kompletní vydání textů a je opatřit poznámkovým materiálem a úvodním komentářem, práce s liturgickými prameny je pro liturgiku vždy přínosná. Tematicky i obsahově se práce shoduje se svým zadáním, strukturálně je jednotná, sleduje stanovenou metodiku. Práce je rozdělena do dvou částí, kdy první lze chápat jako „úvod“ a druhou část tvoří latinský text misálu s příslušnými přílohami a rejstříky.

Vlastní práce je na 661 stranách, úvodní část má 50 stran a vlastní latinský text misálu – *textus receptus* 460 stran, zbytek práce tvoří přílohy, rejstříky a indexy. Pokud se podíváme na úvodní část – první kapitolu nazvanou „Úvodná štúdia“ je třeba z ní odpočítat přílohy, grafy a schémata, takže vlastního textu je jen 27 stran. Druhá kapitola nazvaná „*Missale Posoniense I. – textus receptus*“, odpovídá standardnímu zápisu kritického vydání historických liturgických textů s číslováním jednotlivých částí, udáním folií a kritických poznámek. Již z tohoto prvního hodnocení je zřejmé, jaký byl cíl a záměr autora, tj. shromáždění dostupných pramenů (folií) a vydání zmíněného textu, významné bohoslužebné knihy svědčící o liturgickém životě Kolegiátní kapituly sv. Martina v Bratislavě v době pozdního středověku.

V celé práci se autor upíná k tomuto cíli a proto i v úvodu jen řeší ediční otázky: řazení jednotlivých folií, typy písma, iluminaci, otázku skriptoria a vzniku textu, redakční zásahy a literární druhy. Pokouší se řešit i otázku pramenů a také možností vlivů jednotlivých tradic, starších liturgických knih v návaznosti na středověká skriptoria v Uhrách případně Itálii. Otázku textové kritiky liturgických pramenů autor příliš neotvírá a ani o ní nepojednává, podobně je to i v případě studia místních a dobových liturgických reálií, která by mu otevřela širší pohled na celé téma, taktéž nereflektuje obecnější témata: středověké liturgické knihy a „středověkou podunajskou liturgickou tradici“. Práce obsahuje seznam použité literatury, ale musí se najít v textu (není v obsahu), při porovnání bibliografie a poznámkového aparátu je zřejmé, že autor citoval jen tři relevantní autory: Cyril Vogel, Antoine Chavasse a Klaus Gamber, a to vždy v okrajových tématech k danému tématu: Vogel – litanie *Ardua spes mundi*, Chavasee – římské lekcionáře a Gamber – kodifikace latinských liturgických výrazů.

Metodicky je základní přístup k tématu historický a dokumentaristický s jednoznačným edičním cílem, bez hlubšího zkoumání reálií. Práce obsahuje závěr, jenž podobně jako při bibliografii je třeba si dohledat v textu, (v obsahu je součástí druhé kapitoly bez udání názvu). Spíše heslovité zhodnocení badatelského úsilí autora poukazuje na poměrně jednoduché teze, které si autor vytýčil! Je zřejmé, že tento kodex nesloužil jako liturgická kniha pro missa privata, a proto bych jej neuváděl jako první zjištění této práce? Ve druhém přínosu popisuje autor obdivuhodnou jednotu liturgie (ne pluralitu) načež v dalším bodě popírá jakoukoli přímou textovou závislost na porovnávaných pramenech? Není liturgická jednota dána právě euchologickou a rituální závislostí liturgických knih?

Konstatovat v úvodu, že cílem je zaplnit mezeru lokální středověké liturgické produkce je irrelevantní, podobně jako i snaha o prezentaci reprezentativního a vzorového textu pro sérii dalších misálů – které jsou vázány na stejnou lokalitu a jsou úpravou a rozšířením původního manuskriptu. Domnívám se, že vliv tohoto misálu nelze přeceňovat (evropský význam), protože vedle množství lokálních liturgických tradic biskupských sídel byla v tomto období liturgie určena používáním tzv. „Missalia plenaria“ římské provenience, které byly šířeny mendikanty, čemuž i v případě našeho misálu odpovídají některé texty. Ve 14. století se z papežské středověké liturgie formuje obecně užívaný Missale Secundum Consuetudinem Romanae Curiae, který je základem pro misál Tridentina. V tomto kontextu je Missale Posoniense jednou z variant velkého množství „plenárních misálů“ vycházející z Budapešťského – Ostříholmského Francko - Gelasiánského středověkého sakramentáře.

Pro práci by bylo přínosem, kdyby autor „textovou část“ propojil s teologicko - historickými a liturgickými reáliemi dané doby. Dle názvu doktorské práce se dalo očekávat, že tato témata budou traktována, textová kritika se omezila jen na obecná a povrchní konstatování. Chybí jednoznačně stanovení tématu a cíle doktorské práce, tak aby odpovídalo splněním všech kritérií, která jsou kladena na tento typ práce. Není plně jasná vzájemná pozice jednotlivých kapitol: v obsahu (pod tématem úvod jsou uváděny zkratky a znaky – čísla 0.1 – 0.6) je jiné dělení než ve vlastním textu (zkratky a znaky 0.1 – 0.6 jsou pod názvem Skratky a znaky); první kapitola příliš evokuje poměrně stručné úvodní slovo textové části (Úvodná studia), čemuž také odpovídá rozsah jednotlivých podkapitol, které mnohdy tvoří jedna věta (str. 50)? V textu je závěr a bibliografie, nejsou uvedeny v obsahu jako samostatné kapitoly, ale jako součást předchozí - druhé kapitoly, čemuž odpovídá i číslování? U indexů (Indices) není zřejmé, kritérium rozdělení a chybí očíslování pro lepší orientaci a koherenci s úvodem.

Dané téma, pokud je mi známo a jak sám autor uvádí, nebylo z tohoto pohledu traktováno (kritická edice), a tato skutečnost byla na jedné straně pro autora výhodou a na straně druhé i úskalím. Téma není kontroverzní, ale nabízí mnoho tematických přístupů a je velmi silně podmíněno množstvím nashromážděného archivního materiálu a pramenů, ale i studia literatury k dané problematice, proto jejich zpracování představuje i větší stupeň obtížnosti.

Po formální stránce jsou některé nedostatky: Proč je název „kapitoly – přílohy“ uváděn v angličtině a text ve slovenštině (List of Schemes) na rozdíl od Abstractu? Proč jsou poděkování, prohlášení a jednotlivá resumé uváděny v obsahu? Proč jednotlivé seznamy nejsou uvedeny v přílohách a Indices netvoří celek? Proč úvodní kapitola obsahuje mnoho příloh a schémat, které by bylo dobré uvést na konec práce a nezatěžovat jimi vlastní text?

Bibliografické údaje jsou skromné, uváděny správně a s drobnými nepřesnostmi: str. 55 (Vogel, C.: *Medieval liturgy...* - chybí C.); str. 5 (Gamber se jmenuje Klaus – Gamber. K.).

Volba literatury a pramenů je vždy omezená a její výběr ovlivňuje celá řada faktorů, přesto seznam literatury pro tento typ práce nepovažuji za dostačující.

Otázky k obhajobě:

- str. 8 – V textu nerozvíjí autor otázku označení tohoto kodexu, sám jej nazývá někdy kodexem a někdy misálem. Jak je to s označením tohoto typu liturgické knihy

v návaznosti na její obsah, dobu vzniku a užití? Označení Missale Posoniense je původním označením nebo „archivním názvem“ dochovaných folií?

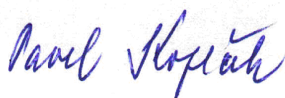
- str. 48 - 49 – Při popisu lekcionáře se odvoláváte na staré prameny. Jaké to jsou? Jak vypadaly středověké lekcionáře, měly stejnou podobu, jako mají dnešní?
- str. 49 - 50 – Schémata lekcionáře (epistoláře) a evangeliáře obsahují Vám neznámé prameny označené zkratkami x,y,z a v,x,y,z o nichž v textu nepojednáváte. Daná schémata jsou opravdu velmi hypotetická a nepřesná!
- str. 119 – Zde uvádíte kritický text obřadů soboty Svatého týdne. Jak podle textu tyto obřady probíhaly?

Předložená práce je po doplnění vhodná k publikaci.

Z výše uvedeného a především s přihlédnutím k rozsahu i přínosu práce, příprava kritického vydání středověkého textu, konstatuji, že splňuje kritéria a nastíněné otázky budou zodpovězeny při závěrečné rozpravě.

Práci doporučuji k přijetí.

V Olomouci 15. 5. 2017

Posudek vypracoval - S.L.D., Ing. Pavel Kopeček